

Oblicza doskonałości chrześcijańskiej, red. ks. Marek Chmielewski, Lublin 1996, ss. 219.

Praca zbiorowa pod redakcją ks. Marka Chmielewskiego pt. *Oblicza doskonałości chrześcijańskiej* ukazała się w serii „Duchowość w Polsce” jako jej kolejny, trzeci, tom. Seria ta przedstawia prace naukowo-badawcze i publikacje teologów duchowości należących do Sekcji Duchowości Teologów Polskich. W niniejszym zbiorze omówiono najpierw, jak zauważa w *Przedmowie* ks. Chmielewski, teorię życia duchowego, a następnie przedstawiono wzorce postaw doskonałości chrześcijańskiej.

W pierwszym artykule pt. *Starożytne łacińskie reguły monastyczne (400-700 r.)* ks. Jarosław Piłat ukazuje korzenie monastycyzmu łacińskiego poprzez omówienie reguł monastycznych. Autor jednak nie ogranicza się tylko do wymienienia i przedstawienia poszczególnych reguł, lecz dokonuje również porównania podstawowych reguł-matek: *Reguły Bazylego*, *Reguły Augustyna*, *Reguły Czterech Ojców*, *Reguły Pachomiusza* i *De institutis* oraz przedstawia na wykresie ich wpływ na wywodzące się z nich pozostałe reguły kształtujące życie duchowe w Europie.

Ks. Stanisław Urbański jest autorem kolejnego artykułu, który nosi tytuł: *Polska szkoła duchowości (Piotr Semenenko, Paweł Smolikowski, Marcelina Darowska)*. Omawia on doktrynę tworzącą treść życia duchowego w zgromadzeniu zmartwychwstańców, którego pierwszymi członkami byli Piotr Semenenko i Paweł Smolikowski oraz w zgromadzeniu niepokalanek, których współzałożycielką była bł. Marcelina Darowska. Autor niniejszego artykułu oparł swój wywód na siedmiu zasadniczych elementach duchowości wyżej wymienionych zgromadzeń: na introspekcji, optymizmie, personalizmie, woltaryzmie, prymacie miłości, integralności oraz egzemplaryzmie trynitarnym. Zatrzymując się przy introspekcji, Autor wyjaśnia, co twórcy polskiej szkoły duchowości rozumieją pod kluczowymi dla nich pojęciami: „nędza” i „nicestwo”. Jasne przedstawienie znaczenia tych pojęć pozwala uniknąć niezrozumienia doktryny zgromadzeń i pozwala dostrzec, że jest ona w ostateczności pozytywna. Ks. Urbański zauważa, że optymizm omawianej doktryny opiera się na fakcie Odkupienia i Zmartwychwstania oraz wyłania się z poglądów dotyczących zharmonizowania władz ludzkich, co daje wyraz radosnemu charakterowi duchowości katolickiej. Godne zwrócenia uwagi jest również to, że Autor zaznacza, iż w głęboko personalistycznej doktrynie szkoły duchowości, przyznającej pierwszeństwo osobie, nie odrzuca się jej zależności od natury. W doktrynie tej znaczącą rolę odgrywa miłość ukazana jako akt osobowy oraz podkreślone jest integralne scalenie czynnika naturalnego z nadprzyrodzonym, któremu przyznany jest prymat. Autor zaznacza, że koncepcja życia wewnętrznego polskiej szkoły duchowości obejmuje trzy podstawowe zagadnienia: „poznanie i przezwyciężenie skażonej natury ludzkiej, współdziałanie z łaską Bożą oraz zjednoczenie z Bogiem” (s. 42).

Jakby przedłużeniem powyższej tematyki jest artykuł s. Jolanty Olczyk, nazaretanki, pt. *Życie zakonne według o. Kazimierza Szafranca*. Autorka zwięźle i przejrzysto przedstawia temat życia zakonnego na podstawie dzieł o. Szafranca. S. Olczyk, rozpoczynając od określeń życia zakonnego, przechodzi do relacji w nim zachodzących,

które dokonują się na trzech płaszczyznach: relacja osoby zakonnika do Boga, relacja między zakonnikami oraz odniesienie osób konsekrowanych do Zakonu i jego przepisów. Autorka, omawiając następnie poszczególne śluby zakonne, dochodzi do stwierdzenia, iż o. Szafraniec podnosi konsekrację zakonną do rangi zaślubin. W tym przejawia się wzniosłość i wartość owego życia. Z kolei zostały omówione wymiary życia zakonnego: eklezjalny, chrystologiczny, apostołski, kontemplacyjny, wspólnotowy i maryjny.

Następny artykuł pt. *Komunijny rys duchowości kapłańskiej według „Dyktorium o postudze i życiu kapłańskim”* napisał ks. Walerian Słomka. Autor rozpatruje ten temat w dwóch uzupełniających się aspektach: duchowość kapłańska jako komunია trynitarna oraz jako komunია eklezjalna. W komunii trynitarniej ks. Słomka wyodrębnia komunię z Bogiem Trójjedynym, odnosząc ją do trynitarnego wymiaru kapłaństwa Chrystusowego oraz szczególną komunię z Chrystusem i Duchem Świętym, która dokonuje się „mocą włożenia biskupich rąk i modlitwy konsekuracyjnej” (s. 58). Autor, omawiając komunię eklezjalną, zaznacza wyraźnie, iż wypływa ona z komunii trynitarniej. W komunii eklezjalnej została wyodrębniona komunია z Kościołem pojmowanym integralnie, z papieżem i biskupami (komunია hierarchiczna), w ramach prezbiterium (życie wspólnotowe, przyjaźń, współpraca) oraz z wiernymi świeckimi i z osobami stanu życia konsekrowanego.

Jakby kontynuacją tematu o doskonałości życia kapłańskiego jest artykuł ks. Mateusza Krzywickiego pt. *Kapłan w dziele nowej ewangelizacji*. Można tu znaleźć przybliżenie pojęcia „nowa ewangelizacja” i jej kontekstu teologiczno-eklezjalnego. Autor bardzo jasno przedstawił potrzebę nowej ewangelizacji poprzez ukazanie zmian, jakie zaszły we współczesnym świecie i miały niepodważalny wpływ na jego obecne oblicze. Ks. Krzywicki podkreśla wyraźnie, że kapłan znajduje się wśród osób, które w sposób szczególnie są odpowiedzialne za przebieg i skuteczność nowej ewangelizacji. Dlatego też istotne jest, by współczesny kapłan angażował się w sprawy świata i ludzi, przemieniał go poprzez swoją posługę i świadectwo życia, lecz musi uważać, by nie popaść w „aktywizm zewnętrzny” Autor kładzie akcent na to, iż niezbędna jest odpowiednia formacja zarówno intelektualna, jak i ludzka, duchowa czy pastoralna, gdyż właśnie tu będzie miała swój początek świętość kapłańska i pełne poświęcenia zaangażowanie w pracę ewangelizacyjną.

Następny artykuł pt. *Podstawy duchowości Akcji Katolickiej w Polsce* jest pióra ks. Marka Chmielewskiego. Stanowi on swoiste *novum* w literaturze, chociażby z tego względu, że Akcja Katolicka odradza się w Polsce po sześćdziesięciu latach nieobecności. Głównym zadaniem, jakie Autor sobie postawił, jest przedstawienie w zarysie tych przesłanek duchowości, które „mogłyby posłużyć jako podstawa formacji postaw duchowo-religijnych członków Akcji Katolickiej w Polsce” (s. 77) głównie na podstawie nauki Soboru Watykańskiego II. Ks. Chmielewski wychodzi od omówienia podstaw chrystologiczno-sakramentalnych, które stanowią sakramenty inicjacji chrześcijańskiej. Następnie przedstawia przesłanki eklezjologiczno-wspólnotowe, podkreślając bardzo wyraźnie, iż „współpraca wiernych świeckich z hierarchią w zakresie realizacji celów

apostolskich Kościoła, w niczym nie ogranicza słusznej ich podmiotowości eklezjalnej i autonomii działania” (s. 81). Z kolei Autor wyróżnia świeckość jako przesłankę duchowości Akcji Katolickiej i zauważa, że powinna ona wypływać z pełnienia trzech posłańców Chrystusa, powierzonych przez Niego uczniom: kapłańskiego, prorockiego i królewskiego. Ostatnim aspektem, uwydatnionym w niniejszym artykule, jest formacyjno–duchowy charakter Akcji Katolickiej, który przejawia się w tym, że obok pogłębianej formacji intelektualnej znajduje się systematyczna praca nad sobą.

Ks. Ireneusz Werbiński jest autorem artykułu pt. *Wychowanie do modlitwy według „Katechizmu Kościoła Katolickiego”*. Na początku Autor zauważa, że na życie modlitewne wywiera wpływ poznanie Boga i kształtowanie właściwego Jego obrazu już od najmłodszych lat. Następnie wskazuje, że rozwój osobowy człowieka ma również znamienny wpływ na praktykę modlitwy, dlatego też należy kształtować takie cechy osobowości, które ją umożliwiają i sprawiają, że przyjmujemy modlitwę jako dar Boży. Autor za *Katechizmem* podkreśla „osobowy wymiar nauki modlitwy” (s. 96), w którym pierwszorzędną rolę odgrywa Jezus. Jest On również, razem z Duchem Świętym (wewnętrznym nauczycielem modlitwy), wychowawcą modlitwy Kościoła, która bazuje na Słowie Bożym i liturgii. Do innych wychowawców modlitwy zalicza się: Maryję, rodzinę chrześcijańską, katechetów, duchownych i ludzi obdarzonych charyzmatem modlitwy. Autor omawia także wychowanie do modlitwy życia i do rozwoju modlitwy. Tekst ten wieńczy uwypuklenie wychowawczej roli Modlitwy Pańskiej.

Kolejny artykuł pt. *Kierownictwo duchowe w listach o. Rafała Kalinowskiego* napisał o. Placyd Paweł Ogórek, karmelita. Autor zauważa, że kierownictwo duchowe jest pomocne w osiągnięciu doskonałości, pełni życia chrześcijańskiego i miłości. W artykule zostało najpierw omówione kierownictwo duchowe w życiu świeckim Kalinowskiego, a następnie w życiu kapłańskim. Autor zwrócił szczególną uwagę na warunki skuteczności (dyskrecja, właściwe rozgraniczenie zakresu wewnętrznego od zewnętrznego oraz troska, by kierowane osoby dążyły do dojrzałości duchowej) i fundamentalne założenia kierownictwa duchowego oraz na jego związek z modlitwą.

Enneagram – zagrożenie czy szansa dla chrześcijańskiej duchowości? – to artykuł Mirosława Juśkiewicza. Autor przedstawił najpierw podstawowe pojęcia enneagramu: „esencję”, „falszywą osobowość”, „bufory”, „cechę główną”, będącą kryterium kwalifikacji typów oraz zasadę „trójki i siódemki”. Następnie omówił typy osobowości występujące w enneagramie w konfrontacji z postawami człowieka: typy agresywne, podległe i wycofujące się. W ostatniej części artykułu Autor ustosunkowuje się do tezy postawionej w tytule, przedstawiając zagrożenia i wątpliwości związane z enneagramem, który jest preferowany przez *New Age* i przestrzegając przed zbyt szybkim, a zatem nieroztropnym, wprowadzaniem go jako pomocy w rozwoju osobowym.

Następny artykuł pt. *Destruktywne kultury: problem ich wyodrębnienia i skutki działania* autorstwa ks. Andrzeja Siemienińskiego przestrzega przed niebezpieczeństwem sekt. Autor w pierwszej jego części stara się wyodrębnić spośród wielu religijnych ruchów nieortodoksyjnych te, które zasługują na nazwę „destruktywne kultury”. Kryterium wyodrębnienia sekt stanowią teologiczne cechy ich doktryn oraz charakter więzi

wspólnotowych panujących w sekcie, a próba uchwycenia istoty sekt poprzez wskazanie pewnej liczby ruchów religijnych jako należących do grupy „sekt”. W drugiej części artykułu Autor wskazał co stanowi fenomen popularności „destruktywnych kultów” oraz jakie są skutki udziału w nich. Ks. Siemieniowski zwraca szczególną uwagę na ogromnie niszczący proces destrukcji osobowościowej członków sekt.

Cztery następne artykuły przedstawiają konkretne wzory chrześcijańskiej doskonałości. Ks. Marek Chmielewski napisał artykuł pt. „*Geniusz kobiety*” *Maryi jako wzór chrześcijańskiego życia duchowego*, w którym ukazał Maryję w pryzmacie pojęcia „geniusz kobiety” jako najdoskonalszy wzór do naśladowania nie tylko przez kobiety, ale również przez mężczyzn. Natomiast ks. Stanisław Urbański przybliżył postać s. Faustyny Kowalskiej na podstawie jej *Dzienniczka* w artykule pt. *Doświadczenie mistyczne w życiu Faustyny Kowalskiej*. Z kolei artykuł ks. Stanisława Zarzyckiego, palotyna, pt. *Miłosierdzie w działalności św. Wincentego Pallottiego* zawiera opis działalności apostolskiej i czynnej postawy miłosiernej wobec bliźniego ze strony tego Świętego. Ostatni artykuł niniejszego zbioru jest autorstwa ks. Jarosława Piłata i nosi tytuł: *Św. Cezary z Arles († 543). Bibliografia – aktualny stan badań*. Obok noty biograficznej Świętego i zarysu jego koncepcji duchowości monastycznej oraz teologii została umieszczona bardzo obszerna bibliografia dotycząca św. Cezarego z Arles.

Wydaje się, że treść – zredagowanego przez ks. Marka Chmielewskiego zbioru *Oblicza doskonałości chrześcijańskiej* – jest adekwatna do tytułu i odpowiada na nurtujące współczesnego człowieka pytanie: jakie są drogi prowadzące do doskonałości chrześcijańskiej?

Julita Laufer